ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Τόμ. 1, Αρ. 1 (2022)

3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

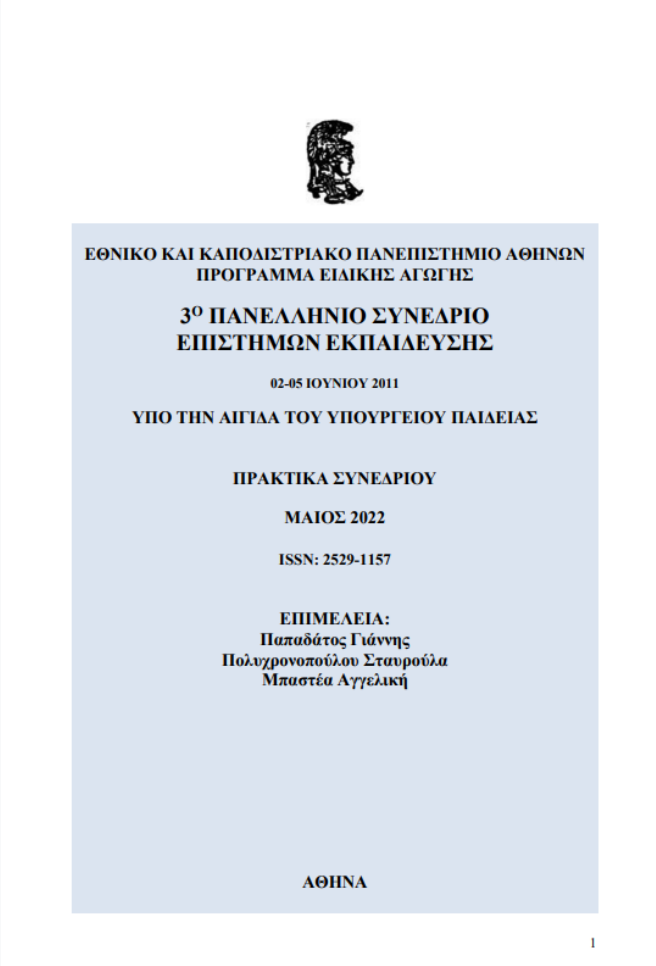

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

3ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

02-05 ΙΟΥΝΙΟΥ 2011

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΜΑΙΟΣ 2022

ISSN: 2529-1157

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
Παπαδάτος Γιάννης
Πολυχρονοπούλου Σταυρούλα
Μπαστέα Αγγελική

ΑΘΗΝΑ

1

Μέθοδοι παρέμβασης για παιδιά με διαταραχή ανάγνωσης και γραφής

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΜΠΑΣΤΕΑ

doi: 10.12681/edusc.4534

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΜΠΑΣΤΕΑ Α. (2022). Μέθοδοι παρέμβασης για παιδιά με διαταραχή ανάγνωσης και γραφής. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, *1*(1), 55–64. https://doi.org/10.12681/edusc.4534

Μέθοδοι παρέμβασης για παιδιά με διαταραχή ανάγνωσης καιγραφής

Μπαστέα Αγγελική

Ειδική Παιδαγωγός – Υπ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αθηνών

Τις τελευταίες δεκαετίες το ενδιαφέρον του εκπαιδευτικού κόσμου εστιάζεται στην σημασία της ανάπτυξης της αναγνωστικής ικανότητα , η οποία έχει θεωρηθεί ως αίτιο του φαινόμενου της σχολικής αποτυχίας. Το Νοέμβριο του 2008, τοΕυρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε τα κράτη μέλη να μειώσουν σημαντικά τον αριθμό των νέων με ανεπαρκείς δεξιότητες ανάγνωσης (Eurydice,2008) Τα κράτη μέλη κλήθηκαν να εστιάσουν άμεσα στη συνεργασία τους για την αύξηση των επιπέδων αλφαβητισμού.

Αν και τα περισσότερα παιδιά μαθαίνουν να διαβάζουν και να γράφουν ανεξάρτητα της εκπαιδευτικής μεθόδου που θα χρησιμοποιήσουμε ένα ποσοστό 10-15 περίπου τοις εκατό των παιδιών απαιτούν συμπληρωματική διδασκαλία για να κατανοήσουν τη δομή της γλώσσας, την αντιστοίχηση ήχου-γραπτού σύμβολουκαι την ακολουθία ήχων και συμβόλων στις λέξεις έτσι ώστε να καταφέρουν να διαβάζουν με επιτυχία(Eurydice,2008)

Στα παιδιά αυτά, τα οποία λαμβάνουν τη διάγνωση διαταραχής ανάγνωσης καιγραφής, πρέπει να εφαρμόσουμε ειδικά διδακτικά προγράμματα που να ανταποκρίνονται στις ικανότητες τους και να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τις μαθησιακές τους δυσκολίες (Caravolas, Volín, and Hulme, 2005; Department of Education and Skills (IE), 2009. European Commission, 2008. Harlen, 2007).

Ορισμένα από τα πιο αξιόπιστα διδακτικά προγράμματα για παιδιά με διαταραχή ανάγνωσης και γραφής θα αναφέρουμε στην παρούσα ξένη και ελληνική βιβλιογραφική ανασκόπηση **.**

Η μέθοδος Orton –Gillingham

Η μέθοδος Orton-Gillingham (Orton,1937) αναπτύχθηκε στις αρχές του 20ου αιώνααπό τον νευρολόγο –ψυχίατρο και παθολόγο Samuel T. Orton (1879-1948) και την

εκπαιδευτικό και ψυχολόγο Anna Gillingham (1878–1963). Πρόκειται για μια πολυαισθητηριακή εξατομικευμένη μέθοδο η οποία αποτελεί την πυξίδα όλων των νεότερων πολυαισθητηριακών μεθόδων. (Sheffield ,1991; Orton 1966)
Στην πραγματικότητα δεν πρόκειται μόνο για μια μέθοδο αλλά για ένα φιλοσοφικό σύστημα. Εξαίρετα προγράμματα πρώτης ανάγνωσης αναπτύχθηκαν παγκοσμίως πάνω στην φιλοσοφία της μεθόδου Orton-Gillingham (Hornsby and Shear 1976; Smelt, 1977). Τα περισσότερα ολοκληρωμένα προγράμματα Orton-Gillingham εμβαθύνουν στη δόμηση της γλώσσας, διδάσκοντας τμηματικά και αναλυτικά , με λογικά ,αυστηρά στοιχειοθετημένα βήματα, τη συνθετική δομή του γραπτού λόγουκαι στη συνέχεια συνδέουν εντατικά τις νέες με τις προηγούμενες γνώσεις. (Sheffield,1991)

Η μέθοδος χρησιμοποιεί τα τρία μονοπάτια της μάθησης μέσα από τα οποία οιάνθρωποι μαθαίνουν- την οπτική, την ακουστική και την κιναισθητική δίοδο και βασίζεται στη στενή συσχέτιση των οπτικών, ακουστικών και κιναισθητικών στοιχείων, ταοποία σχηματίζουν τη λεγόμενη <<Γλωσσική Πυραμίδα>>.

Κάθε φωνολογική αντιστοίχηση διδάσκεται με τις ακόλουθες διαδικασίες γνωστές ως συνδέσεις και περιλαμβάνει τις συσχετίσεις μεταξύ Οπτικών, Ακουστικών και Κιναισθητικών καταγραφών του εγκεφάλου.

Σε αντίθεση με ορισμένα άκαμπτα προγράμματα ανάγνωσης, η προσέγγιση Orton- Gillingham είναι ένα σύστημα που επιτρέπει την ευελιξία και εναρμονίζεται με τις ανάγκες του παιδιού.

Ο δάσκαλος που χρησιμοποιεί τη μέθοδο Orton - Gillingham έχει λάβει ανάλογη εκπαίδευση πάνω στη μέθοδο. Σκοπός της μεθόδου είναι η συστηματική και αναλυτική εισαγωγή των στοιχείων της γλώσσας μέσω της ακοής, της όρασης , της αφής και της κίνησης : π.χ αρχικά γίνεται σύνδεση Ήχου – Σύμβολου με την χρήση ειδικών καρτελών, τις οποίες το παιδί ,τις βλέπει, τις ονομάζει , ακούει το δάσκαλό και τον εαυτό του να ονομάζει τα σύμβολα ,καταγράφει τα σύμβολα , τα αγγίζει στην τρισδιάστατη μορφή τους, τα ψηλαφίζει σε ανάγλυφες κατασκευές. Ακολουθεί, σταδιακά και επαναλαμβανόμενα , σε κάθε μάθημα ,η δομημένη και αναλυτική παρουσίαση της γραμματικής δομής της γλώσσας σε συνδυασμό με την εκμάθηση των γλωσσικών κανόνων μέσω γενικεύσεων στις οποίες οδηγείται ο μαθητής από μόνος του(Gillingham, & Stillman 1977,1960,1956,1933).

Οι μαθητές αρχίζουν με την ανάγνωση και τη γραφή μεμονωμένων ήχων . Στη συνέχεια, ενώνουν τους ήχους και φτιάνουν συλλαβές και λέξεις . Στη συνέχεια , οι μαθητές μαθαίνουν τα μεμονωμένα στοιχεία της γλώσσας – σύμφωνα φωνήεντα, δίφθογγους κ.α σε μια τακτική και συστηματική σειρά.. Μπορούν ακολούθως να προχωρήσουν σε πιο προηγμένα δομικά στοιχεία όπως τα είδη των συλλαβών, τις ρίζες και τα προσφύματα .

Καθώς οι μαθητές μαθαίνουν το νέο υλικό, συνεχίζουν να επαναλαμβάνουν το παλιό για να αυξήσουν το επίπεδο του αυτοματισμού. Αργότερα, ο δάσκαλος διδάσκει λεξιλόγιο ,δομή της πρότασης, σύνθεση κειμένου και κατανόηση γραπτού λόγου με παρόμοιο δομημένο , διαδοχικό, και αθροιστικό τρόπο

(Gillingham, 1936 **;** Orton ,1966)

Η μέθοδος Orton - Gillingham είναι εκ των πραγμάτων διαγνωστική μέθοδος
.Ο δάσκαλος προσπαθεί να εξασφαλίσει πως ο μαθητής δεν αναγνωρίζει απλώς ένα σύνολο συμβόλων αλλά κατανοεί και τη λειτουργία του . Αν διαπιστωθεί πως κάποιος κανόνας που διδάχτηκε προ καιρού δεν έγινε κατανοητός από το παιδί τότε αρχίζει εκ νέου η διδασκαλία του φαινομένου. Η μέθοδος αυτή απαιτεί έντονη
,συστηματική διδασκαλία με άφθονη πρακτική σε καθημερινή βάση. Η χρήση πολλαπλών καναλιών εισόδου ενισχύει τη μνήμη αποθήκευσης και την ανάκτηση των πληροφοριών (Gabrieli, *2009).*

Σύμφωνα με τους Ritchey και Goeke (2006) η μέθοδος Orton – Gillingham, καθώς και οι συναφείς μέθοδοι με αυτή, είναι το πιο σύνηθες πρόγραμμα ανάγνωσης που εφαρμόζεται στις Ηνωμένες Πολιτείες. (Ritchey & Goeke ,2006)

1.Alphabet Phonics

Η μέθοδος **Alphabet Phonics** (Cox ,1985) αποτελεί μια προέκταση της πολυ- αισθητηριακή προσέγγισης Orton-Gillingham (Orton, 1937; Bender ,1975; Kline,1977) που αναπτύχθηκε από την Aylett Cox στο Ντάλας του Τέξας την δεκαετία του 1980 στο Ε ργαστήριο Γλώσσας του Νοσοκομείου Scottish Rite (Waites & Cox 1969). (www.epsbooks.com/downloads/samplers/S-alphabetic_phonics.pdf)
Αναπτύχθηκε αρχικά ως μέθοδος αποκατάστασης για τους δυσλεκτικούς μαθητές Η μέθοδος Alphabet Phonics αποδείχθηκε αποτελεσματική τόσο σε μικρές ομάδες δυσλεκτικών παιδιών όσο και προληπτικά μέσα στην κανονική τάξη. Η μέθοδος στοχεύει στην ανάπτυξη του αυτοματισμού, κάνοντας χρήση ειδικών καρτελών (flashcard) και στην υπερ-μάθηση μέσα από την επαναλαμβανόμενη και συστηματική εξάσκηση στην ανάγνωση και στην ορθογραφία, μέχρι να επιτευχθεί κατάκτηση του προγραμματισμένου στόχου σε επίπεδο 95% (Cox, 1985).

Η Cox εισάγει ένα νέο στοιχείο στην μέθοδο, αυτό της βιωματικής μάθησης και υποστήριξε πως τα δυσλεκτικά παιδιά λόγω των προβλημάτων μνήμης που παρουσιάζουν διατηρούν καλύτερα το καινούργιο λεξιλόγιο όταν εξασκηθούν σε αυτό μέσα από πραγματικές καταστάσεις**.** Η μέθοδος, λοιπόν, εισάγει εκτός από τον αυτοματισμό και την υπερ-μάθηση, που χρησιμοποιούν και τα υπόλοιπα εξατομικευμένα προγράμματα και ένα νέο στοιχείο την ανακαλυπτική μάθηση

Το πρόγραμμα είναι αυστηρά δομημένο. Αρχίζει με ασκήσεις ακρίβειας στην ανάγνωση και δεν προχωράει στην κατανόηση του κειμένου αν το παιδί δεν κατακτήσει τον αρχικό στόχο, δηλαδή την ακριβή αποκωδικοποίηση όλων των λέξεων του κειμένου. Τα μαθήματα γίνονται σε καθημερινή βάση και έχουν διάρκεια περίπου μίας ώρα**.** Η Cox εισάγει στη μέθοδο μία σειρά από πολυαισθητηριακές συνδέσεις για την κιναισθητική εγγραφή κάθε γράμματος στην μνήμη του παιδιού. Η μέθοδος Alphabet Phonics περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία :

1 . Τον εντοπισμό λέξεων στο λεξικό σε διάστημα 60 δευτερόλεπτων ή και λιγότερο.

2.Την εισαγωγή σε κάθε μάθημα ενός από τα 98 γραφήματα (γράμματα και συμπλέγματα συμφώνων) .

Οι μαθητές ανακαλύπτουν τον ήχο του γράμματος από μια λίστα λέξεων που ακούνε προφορικά.. Ανακαλύπτουν το σχήμα του γράμματος και αποκτούν την αίσθηση του

γράμματος μέσω της αφής, της γραφής του γράμματος στον αέρα και της σύνδεσης της λέξης –κλειδί από την οποία αρχίζει το γράμμα με γρίφους ή με απτική αναγνώριση κρυμμένων αντικειμένων που φέρουν το όνομα της λέξης από την οποία αρχίζει το γράμμα.. Έτσι, το όνομα, το σχήμα, η αίσθηση, και ο ήχος του γράμματος εμφυτεύονται πολυαισθητηριακά στη μνήμη

3.Επαναλαμβανόμενες αναγνώσεις, με οπτική έκθεση των γραφημάτων, διάρκειας 3 λεπτών (Cox 1972, 1980). Η τακτική επανάληψη είναι απαραίτητη για την κατάκτηση της γνώσης, και η εμπειρία δείχνει ότι οι σύντομες καθημερινές επαναλήψεις της προηγούμενης διδακτικής ύλης βοηθούν τους δυσλεκτικούς μαθητές να συγκρατήσουν τη νέα μάθηση.

4.Στιγμιαία ορθογραφία (Cox 1974) με επανάληψη πέντε λεπτών, ημερησίως, όλων των ήχων που έχουν μάθει μέχρι εκείνη τη στιγμή .Οι μαθητές επαναλαμβάνουν κάθε ήχο,προσδιορίζουν το όνομα του γράμματος και γράφουν το γράμμα που αντιστοιχεί στον ήχο αυτό. Μέσα από μια τέτοια πρακτική εξάσκηση οι μαθητές μαθαίνουν να γράφουν σωστά τις περισσότερες λέξεις χωρίς να χρειάζεται να τις απομνημονεύσουν ολικά ως σύνολα.

5 .Δεκάλεπτη εξάσκηση στην ανάγνωση και στην ορθογραφία που περιλαμβάνει τηναναγνώριση των γραπτών συμβόλων και των ήχων που αντιστοιχούν σε αυτά Οι μαθητές συνεχίζουν κάθε εργασία τους μέχρι να φτάσουν σε ποσοστό επιτυχίας 95 τοις εκατό της κλίμακας Bench Mark (Cox,1977)..

6. Εξάσκηση στη γραφή των γραμμάτων διάρκειας δύο έως πέντε λεπτών.

7. Προφορική εξάσκηση στη λεκτική έκφραση διάρκειας πέντε λεπτών με ανάλογες

δραστηριότητες για εξάσκηση: στη σωστή ακολουθία των σκέψεων ,στην ανάπτυξη του λεξιλογίου, στη σύνταξη, στη σημασιολογία και στην φαντασία.

8. Ακούσματα καλής λογοτεχνίας είναι μέρος του προγράμματος από την έναρξη του.Οι μαθητές, ως εκ τούτου, θα αποκτήσουν εξ αρχής υπόβαθρο στη λογοτεχνική κληρονομιά και σταδιακά θα κατακτήσουν δεξιότητες κατανόησης, πριν ακόμη αποκτήσουν επαρκές επίπεδο αναγνωστικής ικανότητας. (Cox 1975)

Οι μαθητές αξιολογούνται με μια λίστα αύξουσας δυσκολίας που περιλαμβάνει όλα τα φωνήματα, τα γραφήματα, και τις έννοιες που απαιτούνται για να είναι λειτουργικοί και ικανοί αναγνώστες. Χρησιμοποιώντας αυτή τη λίστα ως μια απογραφή, οι μαθητές ανακαλύπτουν συχνά τις δικές τους ανεπάρκειες και αποκτούν καλύτερα κίνητρα για την αντιμετώπισή τους. Ενώ η μέθοδος αυτή έχει το πλεονέκτημα της δημιουργίας ενθουσιασμού για τη μάθηση και ανάπτυξη δεξιοτήτων αυτο – αξιολόγησης, έχει ένα μειονέκτημα: η πρόοδος των μαθητών είναι αργή λόγω της οικοδόμησης ισχυρών γνωστικών θεμελίων και φαίνεται κατά το δεύτερο έτος εκπαίδευσής τους , είτε στο επίπεδο των βαθμών τους στην τάξη είτε από τις τυποποιημένες δοκιμές με συγκεκριμένα διαγνωστικά εργαλεία. . Έτσι, οι μετρήσεις Bench Mark (Cox 1977, μια σειρά δηλαδή από κριτήρια και δοκιμές, χρησιμοποιούνται για να δείξουν την πρόοδο των παιδιών Οι μετρήσεις Bench Mark (Cox 1967,1984) επιτρέπουν στο μαθητή να μάθει το ποσοστό της βελτίωσης του από την προηγούμενη μέτρηση μέχρι τη μέτρηση της τελευταίας στιγμή ,σε κάθε μία από τις τέσσερις κατηγορίες: αλφάβητο και λεξικό,

ακρίβεια ανάγνωσης (λέξεων και παραγράφων), ορθογραφία και υπαγόρευση προτάσεων, εξάσκηση στο γραφικό χαραχτήρα Όταν ο μαθητής σκοράρει 95 τοις εκατό στο πρώτο επίπεδο, κινείται στο επόμενο επίπεδο. Μέσω των μετρήσεων Bench Mark, ο δάσκαλος μπορεί να αποδείξει υπεύθυνα την πρόοδο των μαθητών του, σε οποιοδήποτε σημείο του προγράμματος σπουδών.

1. Alfa to Omega

Ένα από τα πολλά δομημένα προγράμματα που βασίζεται σε πολυαισθητηριακές τεχνικές είναι το Alpha-to-Omega (Hornsby &Shear,1993,1980) το οποίο χρησιμοποιείται ευρέως για τη διδασκαλία της ανάγνωσης και της ορθογραφίας.Είναι ένα πολύ λεπτομερές γλωσσικό πρόγραμμα το οποία χωρίζεται σε 3 στάδια. Ξεκινά από τις βασικές αλφαβητικές δεξιότητες και συνεχίζει με συνένωση σύμφωνων - φωνηέντων. Κάθε στάδιο τελειώνει με σχετική αξιολόγηση. Για τη συμπλήρωση του προγράμματος, υπάρχουν επίσης, ειδικές κάρτες (flashcards) και πακέτα δραστηριοτήτων. Οι ασκήσεις φωνημικής αντιστοίχησης φωνήματος – γραφήματος (Phonics) ενισχύονται περαιτέρω με τη χρήση των μαγνητικών γραμμάτων Edith Norrie που βρίσκονται σε ειδική κασετίνα και διατίθενται από το κέντρο δυσλεξίας HellenArcell στην ηλεκτρονική διεύθυνση bookshop@arkellcentre.org.uk
Η χρήση των μαγνητικών γραμμάτων Edith Norrie είναι ένα επιπλέον βοήθημα στην πολυαισθητηριακή διδασκαλία. Τα γράμματα κατηγοριοποιούνται σε ομάδες ανάλογα με το σημείο που οι ήχοι σχηματίζονται. στο στόμα (στα χείλη, στην άκρη τηςγλώσσας ή στο πίσω μέρος της γλώσσας).

Το πρόγραμμα περιέχει επίσης προκαταρκτικά παιχνίδια για παιδιά κάτω των 5 ετών που εφαρμόζονται πριν από την έναρξη του Alpha. Αυτά τα παιχνίδια ανήκουν σε μίασειρά δομημένων σταδίων, είναι πολύ-αισθητηριακά και αποσκοπούν στην ανάπτυξης της γλώσσας και των προ-αναγνωστικών δεξιοτήτων όπως η οπτική και η ακουστική αντίληψη, η διάκριση, ο έλεγχος των λεπτών κινήσεων, οι χωρικές σχέσεις και η γνώση των χρωμάτων

Edith Norrie magnetic letters case

2. Bangor Dyslexia teaching system

Το Bangor Dyslexia teaching system είναι δομημένο, (Miles, 1989,) διαδοχικό πρόγραμμα που έχει σχεδιαστεί ειδικά τόσο για εκπαιδευτικούς όσο και για λογοθεραπευτές. Χωρίζεται σε δυο ενότητες. Η μια ενότητα απευθύνεται σε μαθητές πρωτοβάθμιας και η άλλη σε μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Ορισμένες από τις αρχές, στις οποίες εστιάζει το πρόγραμμα για παιδιά σχολικής ηλικίας, περιλαμβάνουν:

- τη διδασκαλία των βασικών ήχων των γραμμάτων και τη δομή των λέξεων,
- τα μακρά φωνήεντα,
- τα συνήθη σχήματα λέξεων,
- τις ανώμαλες λέξεις,
- τις αλφαβητικές δεξιότητες και
- δεξιότητες λεξικού,
- τους γραμματικούς κανόνες και
- τα άφωνα γράμματα.

Το πρόγραμμα στηρίζεται επίσης στις μελέτες των Stein (1995) Frith, (1985) Rack, (1985) Stanovich, (1991) οι οποίες παρουσιάζουν τις δυσκολίες που εμφανίζουν τα δυσλεξικά παιδιά στην ακουστική και στην οπτική επεξεργασία και προσπαθεί να ενισχύσει τα ακουστικά ελλείμματα στην διάκριση των ήχων και τα οπτικά ελλείμματα στη διάκριση του σχήματος των γραμμάτων με κατάλληλες δραστηριότητες

Το υλικό του Bangor Dyslexia teaching system περιέχει :

- Κάρτες με ανάγλυφα γράμματα ή άμμος για να γράφουν το γράμμα
- Κυβάκια με παζλ γραμμάτων
- Πλαστικά γράμματα με τα φωνήεντα και τα σύμφωνα σε ξεχωριστά χρώματα
- Κάρτες με τις καταλήξεις των λέξεων
- Κάρτες με το πρώτο γράμμα της λέξης
- Κάρτες για γραφο-φωνημική σύνδεση τις οποίες βλέπει και πιάνει το παιδί
- Κατασκευή βιβλιο-τετραδίου από το ίδιο το παιδί

Η μέθοδος Bangor Dyslexia teaching system στηρίζεται στην κατασκευή ενός βιβλιο-τετραδίου από τον ίδιο τον μαθητή, η κατασκευή του οποίου αποσκοπεί να διδάξει έμμεσα στον μαθητή τα γραμματικά φαινόμενα όχι μέσα από τους κανόνες αλλά μέσα από την πληθώρα των παραδειγμάτων. Ο μαθητής θα το χρησιμοποιεί ως πηγή πληροφοριών και σημείο αναφοράς και θα το έχει μαζί του στην τάξη όταν κάνει τις εργασίες του .

Το βιβλίο-τετράδιο περιέχει οικείες στο παιδί λέξεις που αντιστοιχούν σε έναν συγκεκριμένο κανόνα και οδηγούν το παιδί αυθόρμητα σε γενικεύσεις χωρίς όμως να αναφέρονται ή να αποστηθίζονται συγκεκριμένοι γραμματικοί κανόνες. Το παιδίκαθ΄όλη την διάρκεια της παρέμβασης θα συγκεντρώνει λέξεις που ταιριάζουν σε

κάθε κανόνα. Το βιβλίο εικονογραφείται με χρωματιστά γράμματα και ζωγραφιέςαπό το ίδιο το παιδί, (Miles, 1974,1982,1989,1990)

Στην ελληνική βιβλιογραφία ξεχωρίζει η εικονογραφική μέθοδος της Δώρας Μαυρομάτη η οποία συγκαταλέγεται σε μια υποκατηγορία των πολυαισθητηριακών μεθόδων (Μαυρομμάτη, 2004). Στην συγκεκριμένη μέθοδο τα ορθογραφικά στοιχείατων λέξεων μετατρέπονται σε σκίτσα και εικόνες τα οποία διευκολύνουν την απομνημόνευση της ορθογραφίας ειδικά στα παιδιά με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες. Σκοπός της μεθόδου είναι η δημιουργία μιας ισχυρής μνημονικής σύνδεσης μεταξύ της εικόνας και της ορθογραφημένης δομής της λέξης ώστε το παιδί να ανακαλέσειτη λέξη ως εικόνα. Αφού το παιδί κατανοήσει τον τρόπο ανάλυσης των λέξεων σε φωνητικές συλλαβές και της σύνθεσης των συλλαβών σε λέξεις, η μέθοδος προχωράει στα επόμενα στάδια που είναι:

1. Η διδασκαλία των γραμμάτων.

2. Η διδασκαλία της ανάγνωσης συλλαβών τύπου «ΣΦ» όπως είναι οι συλλαβές «μη», «μα» κ.λπ.

Στόχος της διδασκαλίας των γραμμάτων, είναι να απομνημονεύσει το παιδί το σχήμα του κάθε γράμματος σε συνδυασμό με τον ήχο τον οποίο αντιπροσωπεύει. Τα δυσλεξικά παιδιά δυσκολεύονται να ανακαλέσουν τον ήχο και το σχήμα των γραμμάτων και συνήθως τα γράμματα που συγγενεύουν, φωνολογικά (στον ήχο τους και στο σημείο παραγωγής τους κατά την άρθρωση, όπως τα «β-φ», «β-δ», «φ- θ») ή μορφολογικά (δηλαδή στην οπτική τους μορφή).

«Για ευκολότερη απομνημόνευση τα γράμματα διδάσκονται με τα εικονογραφήματα (Μαυρομμάτη, 2006), δηλαδή με τη βοήθεια μίας εικόνας της οποίας η βασικήγραμμή σχεδίασης είναι ακριβώς αυτό το ίδιο το σχήμα του γράμματος. Η εικόνα αναπαριστάνει μία σκηνή από την καθημερινή ζωή που συνδέεται άμεσα με τον φθόγγο τον οποίο αντιπροσωπεύει το γράμμα. Έτσι, όχι μόνο η απομνημόνευση του συνδυασμού «σχήμα του γράμματος - φθόγγος» γίνεται καλύτερα, αλλά και η απομόνωση του φθόγγου στις συλλαβές γίνεται ευκολότερη ακόμα και για παιδιά τα οποία έχουν πολύ σοβαρά προβλήματα στη φωνολογική συνειδητότητα.
Ο Διεθνής Οργανισμός για τη Δυσλεξία (International Dyslexia Association) (IDA) παρουσίασε ένα δίκτυο πολυ-αισθητηριακών γλωσσικών προγραμμάτων, τα οποία συνοδεύονται από στοιχεία που τα αξιολογούν. Τα προγράμματα που προτείνονται είναι:

- 0rton Gillingham
- Alphabetic Phonics
- Association Method
- Language
- Lexia-Herman Method
- Lindamood-Bell
- Project Read
- Slingerland
- Sonday System
- Sound in Syllabes, Spalding Method
- Starting Over: A Combined Teaching Manual and Student Workbook for Reading,

- Writing, Spelling, Vocabulary, and Handwriting by Joan Knight
- Wilson Foundations and Wilson Reading

(Πηγή: IDA www.inter-dys.org)

Ξένη –Ελληνική βιβλιογραφία

Bender L. (1975). Fifty-year review of experiences with dyslexia,Bulletin of theOrton Society 1975, Volume 25, , pp 5-23

Caravolas, M., Volín, J. and Hulme, C. (2005). Phoneme awareness is a key component of alphabetic literacy skills in consistent and inconsistentorthographies: Evidence from Czech and English children. *Journal of Experimental Child Psychology*, 92(2), pp. 107-139.

Cox, A. R. 1967-1984. Structures and Techniques Multisensory Teaching of Basic Language Skills. Cambridge, Mass.: Educators Publishing Service.

Cox, A. R. ¨(1972). Initial Reading Deck. Cambridge, Mass. Educators Publishing Service.

Cox, A. R. (1974). Instant Spelling Deck. Cambridge, Mass.: Educators Publishing Service.

Cox, A. R. (1975). Tutorial and Group Instruction in a Hospital Language Research Unit. *Bulletin of The Orton Society* 25:37-56.

Cox, A. R. (1977). Bench Mark Measures. Cambridge, Mass.: Educators Publishing Service.

Cox, A. R. (1980). The Advanced Reading Deck. Cambridge, Mass.: Educators Publishing Service.

Cox, A. R. (1983). Programming for Teachers of Dyslexics. Annals of Dyslexia 33:221-233.

Cox A. R. (1985). Alphabetic Phonics: An organization and expansion of Orton- Gillingham *Annals of Dyslexia* , Volume 35, Issue 1, pp 187-198

Cox, A. R. (1992) Foundations for Literacy. Structures and Techniques for Multisensory Teaching of Basic Written English Language Skills. Cambridge, MA, Educators.

Department of Education and Skills (IE). (2009). Effective literacy and numeracypractices in DEIS schools. [pdf] Available at: http://www.education.ie/servlet/blobservlet/insp_deis_effective_literacy_and_num eracy_09.pdf?language=EN [Accessed 13 December 2010].

European Commission (2008). An updated strategic framework for European cooperation in education and training,Communication from the commission to the European parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Brussels, 16.12.2008, COM(2008) 865 final.

Eurydice (2011). (EACEA P9).Teaching Reading in Europe:Contexts, Policies and Practices-European Commission Published by the Education, Audiovisual and Culture Executive Agency Education, Audiovisual and Culture Executive Agency,.Brussels

Frith, U. (1985) Beneath the surface of developmental dyslexia. In K. E. Patterson, J. C. Marshall and M. Coltheart (Eds), *Surface Dyslexia*. London, Routledge &Kegan Paul.

Gabrieli J .D. E "Dyslexia: A New Synergy Between Education and Cognitive Neuroscience*Science 17 July 2009: Vol. 325 no. 5938 pp. 280-283*

Gillingham, A. (1936). Remedial Work for Reading, Spelling and Penmanship. New York:

Gillingham, A., and Stillman, B. (1956). Remedial Training for Children with Specific Disability in Reading, Spelling and Penmanship. 5th ed. Cambridge, Mass.: Educators PublishingService.
Gillingham, A., & Stillman, B. W. (1960). Remedial training for children with specific disability in reading, spelling, and penmanship. Cambridge, MA: Educators Publishing Service.
Gillingham, A., & Stillman, B. W. (1997). The Gillingham manual: Remedial trainingfor children with specific disability in reading, spelling, and penmanship. (8th ed.). Cambridge, MA: Educators Publishing Service.
Harlen, W. (2007). Assessment of Learning. London: Sage Publications LDT Hornsby and Shear (1976) in Sheffield, B. B. (1991). The structured flexibility of
Orton-Gillingham. *Annals of dyslexia*, 41(1), 41-54.
Hornsby, B. and Shear, F. (1980) Alpha to Omega: The A-Z of Teaching Reading, Writing and Spelling. London, Heinemann Educational.
Homsby, B. and Shear, F. (1993). Alpha to Omega. Oxford: Heinemann Educational.
Kline, C. L. (1977). Orton-Gillingham methodology: Where have all of theresearchers gone? Volume 27, Issue 1, pp 82-87. *Bulletin of the Orton Society*
Μαυρομμάτη Δ.,Δ. (2004) Δυσλεξία -Φύση του Προβλήματος και Αντιμετώπιση,Αθήνα, Εκδόσεις : «Ελληνικά Γράμματα»
.Μαυρομμάτη, Δ.,Δ .(2006) Πρόγραμμα πρώτης ανάγνωσης για παιδιά με δυσλεξίαΑθήνα , Εκδότης, Lexis .
Miles, T. R. (1990) The Bangor Dyslexia Test. Wales: Bangor Dyslexia Unit.
Miles, T. R.(1982) The Bangor Teaching Programme. Wales: Bangor Dyslexia Unit.Miles, T. R. (1974) The Dyslexic Child. London: Priory Press Ltd.
Miles, E. (1989) The Bangor Dyslexia Teaching System. London, Whurr
Orton,S.T. (1937). Reading ,Writing and Speech Problems in Children. New York: W.W Norton
Orton JL (1966)The Orton-Gillingham approach- Orton Dyslexia Society
Orton, Samuel T. & Gillingham, (1933). A."Special Disability in Writing, *Bulletin of the Neurological Institute of New York*, 3:1-32,(1933).
ORTON, Samuel T.(1929). "The Sight Reading Method of Teaching as a Source of Reading Disability," *Journal of Educational Psychology*, pp. 135-143, February, 1929.
Rack, J. (1994) Dyslexia: The phonological deficit hypothesis. In R. I. Nicolson and A. J. Fawcett (Eds), Dyslexia in Children: Multidisciplinary Perspectives, Hemel Hempstead, Harvester Wheatsheaf.
Ritchey K. D,. Goeke J. L. (*2006*)“ Orton-Gillingham and Orton-Gillingham—Based Reading Instruction”: A Review of the Literature, *Journal of Special Education40: 171-183.*
Sheffield, B. B. (1991). The structured flexibility of Orton-Gillingham. Annals of dyslexia, 41(1), 41-54.
Smelt, Elsie D. (1077). "Teaching “the language as it is”." *Annals of Dyslexia* 27.1 (1977): 149-170.
Stanovich, K. E. (1991) Discrepancy definitions of reading disability: has intelligence led us astray? *Reading Research Quarterly*, 26(1), 7-29
Stein, J. F. (1995) A visual defect in dyslexics? In R. I. Nicolson and A. J. Fawcett (Eds), Dyslexia in Children: Multidisciplinary Perspectives. London, Harvester Wheatsheaf.

Waites, L., Cox, AR (1969) “ Developmental Language Disability: Basic Training,Remedial Language Training”,Texas Scottish Rite Hospital for Crippled Children.

Ιστοσελίδες

IDA www.inter-dys.org

- (www.OrtonAcademy.org)
- (www.ALTAread.org)
- (www.usm.edu/dubard)
- (www.Lindamoodbell.com)
- (www.Proiectread.com)
- (www.Slingerland.org)
- (www.SondaySystem.com)
- (www.Spalding.org)
- (www.epsbooks.com/dynamic/catalog/series/asp?serieson ly=i6s5M)
- (www.wilsonlanguage.com)